

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΚΓ' • ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 170 • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2000 • ΧΕΣΒΑΝ - ΚΙΣΛΕΒ 5761

Λε Χαίμ
ר'יהפ

Στη Ζωή
ר'יהפ

Επιστροφή από τα ναζιστικά στρατόπεδα
στη ζωή της μεταπολεμικής Ελλάδος

Τα ερωτήματα συνείδησης του Ιώβ

ΙΩΒ ΚΕΦ. 31

Του κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Οι φίλοι της λογοτεχνίας και ιδιαίτερα οι εραστές της ποίησης, είναι εξοικειωμένοι με το γνωστό ποίημα του Νομπελίστα Ρύντγκερ Κίπλινγκ με τον τίτλο «Αν». Στο ποίημα αυτό ο Άγγλος συγγραφέας (Νόμπελ Λογοτεχνίας 1907) προβαίνει σε ηθικοπαραινήσεις στους νέους που τους δείχνει πώς μπορούν να ολοκληρωθούν, να γίνουν ώριμοι άνδρες.

Να μερικοί χαρακτηριστικοί στίχοι:
*Αν μπορείς να κρατήσεις νηφάλιος, σαν όλοι τριγύρω
τα 'χουν χαμένα και φταιχτή σε κραζουν για τούτο...
Αν μπορείς να προσμένεις, χωρίς να αποκάνεις ποτέ
καρτερόντας...
Αν, με τα πλήθη μιλώντας φυλάξεις την πάσα αρετή
σου...
...τότε πια γίνηκες 'Αντίρας παιδί μου!*

Έτσι καταλήγει το ποίημα, μέσα από 13 «Αν». Είναι ωραίο και πάντα επίκαιρο το ποίημα αυτό του Νομπελίστα Κίπλινγκ. Είναι όμως πολύ ενδιαφέρον να σημειώσει κανείς και να αντιπαραβάλλει το θαυμάσιο αυτό ποίημα, με ένα άλλο πολύ αρχαιότερο ποιητικό κείμενο που βρίσκεται στο βιβλίο του Ιώβ της Παλαιάς Διαθήκης. Βρίσκεται στο 31ο Κεφάλαιο του βιβλίου, και αποτελείται από έναν εσωτερικό, σπαραχτικό, εξομολογητικό μονόλογο του κεντρικού ήρωα του βιβλίου του Ιώβ. Μονόλογο - απάντηση, στις κατηγορίες των τριών φίλων παρηγορητών του: του Ελιφάς, του Βιλδάδ και του Σωφάρ. Οι φίλοι αυτοί επέμεναν, ότι ο Ιώβ υπέφερε τα όσα υπέφερε (απώλεια των τέκνων του, ολόκληρης της περιουσίας του και της υγείας του) εξ' αιτίας των αμαρτιών του. Ο συγ-

γραφέας του εξόχου, του αριστουργηματικού αυτού ποιήματος, παρουσιάζει τον Ιώβ απ' το 2ο Κεφάλαιο να εξανίσταται στις κατηγορίες, γιατί γνωρίζει ότι υπήρξε δίκαιος, αγαθός και υποδειγματικός στη ζωή του. Δεν μπορεί με κανένα τρόπο να δεχθεί ότι τιμωρείται από το Θεό εξ αιτίας κάποιων ανύπαρκτων ανομιμάτων του. Και πάνω σ' αυτήν την έξαρση ή σ' ένα επινίκιο άσμα, που περιέχει ένα είδος όρκου - καθαρισμού (Reinigungseid), τονίζει την αγνότητα, τη δικαιοσύνη του, την ευθύτητά του, την φιλανθρωπία του, την ανιδιοτέλειά του, την αγνή λατρεία του στο Θεό, την ευγένεια (*) και τη φιλοξενία του, χρησιμοποιώντας 17 διερευνητικά ερωτήματα συνείδησης που αρχίζουν ακριβώς με το ερώτημα Αν. Τα ερωτήματα αυτά προκαλούν και αφυπνίζουν τον αναγνώστη κάθε εποχής, αφού οδηγούν σε σκέψεις υψηλής ηθικής στάθμης, με γνώμονα μόνο τη συνείδηση του ανθρώπου. Το ενδιαφέρον αυτό ποίημα το μεταφράζω από το Μασωριτικό - Εβραϊκό κείμενο - στηριζόμενος κυρίως στη δίγλωσση έκδοση του J. Green και στη μετάφραση Αθ. Χαστούπη (Αγία Γραφή, τόμ. 2ος, Αθήνα 1969) χρησιμοποιώντας όμως, σε ορισμένα σημεία, και σύγχρονες άλλες μεταφράσεις - με μερικά διαφω-

τιστικά σχόλια για την καλύτερη κατανόησή του από τον αναγνώστη.

(1) Έκαμα συμφωνία με τα μάτια μου. Πώς λοιπόν να γλυκοκοιτάξω παρθένα; ⁽¹⁾

(2) Και τι αναμέρισε ο Θεός από τον ουρανό; και ποια είναι η κληρονομιά του παντοδύναμου από ψηλά; (για μένα;)

(3) Δεν είναι η καταστροφή για τον άδικο, και η συμφορά γι' αυτούς που εργάζονται την ανομία;

(4) Τις στράτες μου αυτός δεν τις βλέπει; και δεν μετράει τα βήματά μου;

(5) Αν περπάτησα με ανθρώπους του ψεύδους και το πόδι μου πάτησε δόλιο δρόμο.

(6) Ας με ζυγίσει με ζυγαριά ακριβοδίκαιη και ο Θεός ας γνωρίσει την ακεραιότητά μου.

(7) Αν το βήμα μου λοξοδρόμησε απ' το δρόμο (του σωστού) και η καρδιά μου ακολουθεί των ματιών μου την επιθυμία, ⁽²⁾

κι αν στα χέρια μου υπάρχει βρωμιά

(8) τότε εγώ να σπείρω κι άλλοι να φάει κι οι απόγονοί μου να ξεριζωθούν.

(9) Αν η καρδιά μου λαχτάρησε γυναίκα ξένη ή αν παραμόνευα στη θύρα του συντρόφου μου

(10) Τότε η γυναίκα μου ας γυρνάει τη μυλόπετρα γι' άλλον ⁽³⁾ κι άλλοι ας πλαγιάσουν πάνω της

(11) Γιατί αυτό είναι μεγάλο κρίμα και αμάρτημα αξιοκατάκριτο

(12) Γιατί είναι φωτιά που κατακαίει μέχρις εξαφανισμού και όλα τα γεννήματά μου θα τα ξεριζώνει.

(13) Αν έφαγα το δίκιο του δούλου μου ή της δούλης μου όταν είχαν μαζί μου διαφορές

(14) Τότε τι θα κάμω όταν με κρίνει ο Θεός; Όταν με επισκεφθεί, τι λόγο θα του αποκριθώ;

(15) Μήπως αυτός που μ' έπλασε εμένα στη μήτρα δεν

έπλασε κι εκείνον; μήπως ο ίδιος (Θεός) δεν μας διαμόρφωσε μέσα στη μήτρα; ⁽⁴⁾

(16) Αν κατακράτησα ό,τι επιθυμούσε ο φτωχός ή εξαιτίας μου τα μάτια της χήρας κλάψανε,

(17) κι αν μόνος το ψωμί μου έφαγα και απ' αυτό ο ορφανός δεν ψωμίστηκε

(18) (διότι απ' τον καιρό της νιότης μου, τον έτρεφα σαν πατέρα, κι από την κοιλιά της μάνας μου την οδηγούσα).

(19) αν είδα κάποιον (γυμνό) να ξεπαγιάζει γιατί δεν είχε να ντυθεί ή φτωχό που να μην έχει να σκεπαστεί

(20) αν ίσως τα νεφρά του ⁽⁵⁾ δεν μ' ευλόγησαν και με το μαλλί των προβάτων μου δε θεομάνθηκε

(21) αν σήκωσα το χέρι μου ενάντια σ' ορφανό διακρίνοντας την υπεροχή μου στην πύλη ⁽⁶⁾

(22) να ξεκολλήσει τότε το μπράτσο μου απ' τον ώμο και το χέρι μου ας θρυψαλιστεί απ' τον αγκώνα

(23) Διότι η συμφορά απ' το Θεό με κατατρόμαξε και δε θα μπορούσα ν' αντέξω απ' τη μεγαλειότητά του

(24) Αν στο χρυσάφι βασίστηκα, ή είπα στο καθαρό χρυσάφι, συ ήσαι το στήριγμά μου

(25) Αν ευχαριστήθηκα γιατί τα πλούτη μου ήταν πολλά και γιατί το χέρι μου βρήκε αφθονία απ' αγαθά

(26) Αν παρατήρησα τον ήλιο όταν έλαμπε ή την λαμπερή σελήνη να περπατάει (στον ουρανό)

(27) Και η καρδιά μου κρυφά ελκότανε, ή το χέρι μου με το στόμα μου φίλησα ⁽⁷⁾

(28) Κι αυτό ακόμα θα ήταν σφάλμα αξιοκατάκριτο διότι θα είχα αρνηθεί τον Θεό τον ύμιστο.

(29) Αν χάθηκα για τον αφανισμό αυτουνού που με μισεί κι αν ευχαριστήθηκα επειδή κάποια συμφορά τον βρήκε

(30) (διότι δεν άφησα το στόμα μου ν' αμαρτήσει
ξεστομίζοντας εναντίον του κατάρου)

(31) Αν οι άνθρωποι της σκηνης μου δεν είπαν
Ποιος μπορεί να δείξει κάποιον που να μην
χόρτασε από τα κρέατά του;

(32) (πως ποτέ οδοιπόρος έξω, δεν ξενύχτησε
γιατί η πόρτα του σπιτιού μου ορθάνοιχτη ήταν
στον ξένο).

(33) Αν τα αμαρτήματά μου τα σκέπασα σαν τον
Αδάμ, ⁽⁸⁾
κρύβοντας την ανομία μου στον κόλπο μου,

(34) γιατί μήπως φοβόμουν τον κόσμο
και σκιαζόμουν απ' των οικογενειών την περιφρό-
νηση
ώστε να σιωπάσω και να μη βγω στην εξώπορτά
μου,

(35) Ω! και να 'ταν κάποιος που να μ' άκουγε.
Ίδου η επιθυμία μου! Να μου αποκριθεί ο Παντοδύ-
ναμος!

ή να 'γραφε για μένα ο αντιδικός μου⁽⁹⁾ ένα βιβλίο⁽¹⁰⁾

(36) σίγουρα τότε θα το κουβαλούσα στον ώμο μου,
θα το περιτύλιγα γύρω μου σα στεφάνι

(37) θα του φανέροννα τον αριθμό των βημάτων μου
σαν αρχηγός θα τον πλησίαζα.

(38) Αν η γη μου βοούσε ενάντιά μου
κι όλα τα αυλάκια της μαζί της κλαίγανε

(39) Αν έφαγα τη σοδειά της χωρίς να πληρώσω μι-
σθούς
ή έβγαλα των γεωργών της την ψυχή

(40) Ας φυτρώσουν τριβόλια αντί για στάρι
και αντί για κριθάρι ζιζάνια⁽¹¹⁾
Και τελείωσαν τα λόγια του Ιώβ⁽¹²⁾.

Σημειώσεις:

(*) Σε μια δίκη στην αρχαία Ανατολή, ένα τέτοιο είδος όρκου - κα-
θαρισμού, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σαν αποδειχτικό
στοιχείο για την απαλλαγή του ορκωτού - ελλείπει μαρτύρων
περί της ενόχης του - αφού ο ορκιζόμενος αυτοκαταρώμενος, δέ-
χεται ο Θεός να τον τιμωρήσει (πρβλ. στίχους 8, 10, 22, 40α) βλ.
Εξοδ. κβ' 9 - 10, **Αριθμοί** ε' 20 - 22.

(1) Ο Ιώβ πρόσχε τόσο πολύ να μην αμαρτήσει, ώστε είχε κάμει
συμφωνία (διαθήκη Ο') με τα μάτια του για να μη μολυνθεί με ε-
πιθυμίες ανεπίτρεπτες, (πρβλ. **Ματθ.** ε' 28 «πας ο ιδών γυναί-
κα προς το επιθυμεία αυτήν...»).

(2) πρβλ. τα λόγια του Ιησού: «ο λύχνος του σώματος είναι ο ο-
φθαλμός...» **Ματθ.** 6, 22.

(3) Στην αρχαιότητα οι γυναίκες και οι δούλες γυρνούσαν τη μυλό-
πετρα και κάναν άλλες σκληρές δουλειές, πρβλ. **Ιαΐδα Ζ,** 457.

(4) Σε μια εποχή που η δουλεία ήταν διαδεδομένη, βρισκόμει λόγια
τέτοια για την αξία της ανθρώπινης ζωής και την εξίσωση του
δούλου με τον ελεύθερο, που μόνο κατάτληξη μπορούν να δημι-
ουργήσουν.

(5) Οι νεφροί στη Βίβλο συμβολίζουν τον εσωτερικό άνθρωπο, τη
βαθύτερη επιθυμία του και τα συνασθημάτά του.

(6) Στην αρχαιότητα στην πύλη της πόλης γινόταν το δικαστήριο.
Εκεί συγκεντρώνονταν οι πρόκριτοι και πρεσβύτεροι για ν' απο-
δώσουν δικαιοσύνη.

(7) Πρόκειται για πρακτική ειδωλολατρείας (αστρολατρείας). Η
λατρεία του ήλιου και της σελήνης ήταν διαδεδομένη στη Βαβυ-
λωνία (Θεός Σαμάς - ήλιος και Σιν - σελήνη) και την Αίγυπτο (ο
θεός Ρα - ήλιος) από πολύ παλιά. Ακόμα στο Βεδικό και Ζυραα-
στικό σύστημα η λατρεία του ήλιου είχε δεσπόζουσα θέση (πρβλ.
και **Β' Βασ.** 23, 5). Και το χειροφιλήμα, ήταν μια λατρευτική
εργονομία - έχουν ανακαλυφθεί ιδεογράμματα Ασσυρο - Βαβυ-
λωνίων όπου εικονίζονται λάτρεις θεοτήτων να προσεύχονται
με το χέρι στο στόμα βλ. G. Dhorme, **Le Livre de Job** σελ. 241.
Πρβλ. και Πλίνιον πρεσβύτερον, **Hist. nat.** XXVIII, 2. Έτσι οι
λάτρεις εξέπεμπαν ασπασμό στο είδωλο.

(8) Άλλες μεταφράσεις αποδίδουν την έκφραση σαν τον Αδάμ, ως

άλλοι άνθρωποι (Αδάμ - άνθρωπος). πρβλ. διαφορετική απόδο-
ση των Ο'.

(9) Ποιον ως αντίδικο εδώ εννοεί ο Ιώβ, είναι κάπως ασαφές.

(10) Βιβλίο προφανώς άπυρτος τυλιγμένος σαν ειλητήριο γι' αυ-
τό και θα μπορούσε να τυλιχθεί σα στεφάνι ή κορώνα στο κεφά-
λι. Εννοεί πιθανόν δικόγραφο ή λιβελλογράφημα εναντίον του.
Έτσι το αποδίδει η **Jerusalem Bible**, η **Die Gute Nachricht** και
άλλες σύγχρονες μεταφράσεις. Η μετάφραση των Ο' ομιλεί για
«συγγραφήν... παρά χρωμφειλέτων», αλλά το όλο χωρίον είναι
κάπως ασαφές.

(11) Οι στίχοι 38 - 40 σε άλλες μεταφράσεις (π.χ. **Jerusalem Bible**,
Die Gute Nachricht) ή παρεμβάλλονται σε προηγούμενους στί-
χους, ή παραλείπονται. Διότι με τους στίχους 35 - 37 κλείνουν οι
λόγοι αυτοϊπεράσπισης του ομιλούντος Ιώβ.

(12) Πρόκειται για σημειώσεις ενός εκδότη (redacteur) του χειμέ-
νου. Με τα λόγια αυτά κλείνει και η ενότητα του βιβλίου που πα-
ρουσιάζει τον Ιώβ ομιλούντα προς εαυτόν και στους τρεις φί-
λους - παρηγορητάς. Στη συνέχεια, στο επόμενο κεφάλαιο τον
λόγο παίρνει ο νεότερος Ελιού.

[Ο κ. **Δημήτρης Κ. Τσινικόπουλος** γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και
σπούδασε Νομικά. Από το 1977 είναι δικηγόρος. Παράλληλα α-
σχολείται με το δοκίμιο, την ποίηση και τη ζωγραφική. Εκτός α-
πό τις σπουδές του στο δίκαιο, μελέτησε κοινωνιολογία, ψυχολο-
γία, φιλοσοφία, Βιβλική θεολογία, αρχαιολογία κ.ά. Τα ερευ-
νητικά του ενδιαφέροντα εστιάζονται κυρίως σε θέματα δικαίου
και φιλολογίας της αρχαίας Εγγύς Ανατολής.
Σπουδαιότερες εργασίες του: «**Ο Δανιήλ στο λάκκο των... Κριτι-
κών**» (1982), «**H Lex talionis στον Κώδικα του Χαμιουραμί**
και στην **Πεντατευχιακή νομοθεσία**» κ.ά. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα
με θέματα βιβλικής κριτικής και σχετικά μελετήματα του δημοσι-
εύτηκαν στο περιοδικό «**Επιστήμη και Πίστη**» και στα «**Χρονη-
κά**». Έχει εκδώσει τις ποιητικές συλλογές «**Φωτογραφισμός**»
(1985), «**Σπαράγματα**» (1987) και «**Σύφλογο**» (1988) - το τελευ-
ταίο με το ψευδώνυμο Αγγελος Δημητρίου].